

De magie van 'Der Freischütz', het bovennatuurlijke werk bij uitstek

NIEUWE WEGEN VOOR DE OPERA

*In 1821 ging Der Freischütz van Carl Maria von Weber in première, de allereerste Duitse romantische opera. Precies twee eeuwen later lanceert dirigente **LAURENCE EQUILBEY** haar eigentijdse versie op cd en dvd, *The Freischütz Project*, verrijkt met visuele magische effecten, kritiek op de jacht en zelfs een vleugje feminisme.*

Tekst: MYRTHE MEESTER

Foto: JULIEN BENHAMOU

“Ik heb een persoonlijke voorliefde voor de historische periode waarin *Der Freischütz* is gecomponeerd”, vertelt de Franse dirigente Laurence Equilbey. “Tussen 1810 en 1820 hadden componisten zoals Weber, Schubert en Beethoven behoefte aan nieuwe energie en een symbiose tussen theater, gevoel en muziek. Ik ben dol op vernieuwingen die de ontwikkeling van de muziek-geschiedenis in gang hebben gezet. *Der Freischütz* kun je zien als het beginpunt van het genre van de Duitse romantische opera. Wagner verklaarde aan zijn vrouw Cosima: ‘Als ik niet door de werken van Weber was getroffen, zou ik vermoedelijk nooit componist zijn geworden.’ Zó groot is het belang van deze opera.”

ULTIEME LIMIET

Volgens Equilbey kun je het vernieuwende karakter van Webers muziek het beste horen wanneer je haar uitvoert op instrumenten uit zijn tijd. “De twee belangrijkste opnames van *Der Freischütz*, die van Carlos Kleiber uit 1973 en die van Nikolaus Harnoncourt uit 1998, zijn allebei gespeeld door moderne orkesten. Ik geloof echter dat deze muziek op historische instrumenten meer impact heeft. Het verbaast me dat zo’n opname nog niet bestond.”

Samen met het in 2012 door haarzelf opgerichte Insula Orchestra, gespecialiseerd in de historische uitvoering-spraktijk, wilde Equilbey daar verandering in brengen. “Weber maakte optimaal gebruik van de instrumenten van zijn tijd”, vertelt ze. “*Der Freischütz* is de ultieme limiet van wat je met natuurlijke hoorns kunt bereiken. Ik geloof dat we met historische instrumenten beter kunnen navoelen hoe risicovol zijn muziek eigenlijk was en hoe fris en kleurrijk de klanken zijn.”

MAGISCHE KOGELS

Andere innovatieve elementen van *Der Freischütz* zijn de lange, ononderbroken (*durchkomponierte*) scènes die soms wel twintig minuten duren en het gebruik van leidmotieven, terugkerende muzikale motieven die samenhangen met specifieke personages in de opera. Equilbey is heel enthousiast over de ouverture van *Der Freischütz*, die ook vaak zelfstandig wordt uitgevoerd en waarin alle belangrijke thema’s van de opera de revue passeren, zoals de landelijke, idyllische wereld van de jagers en het dissonante, duistere rijk van de duivel.

Tegenover die vooruitstrevende muziek staat echter het nogal gedateerde verhaal van *Der Freischütz*. Dat gaat over de jonge scherpschutter Max, die deelneemt aan een schietwedstrijd waarmee hij de hand van Agathe kan winnen, de dochter van de boswachter. Omdat hij zo verliefd op Agathe is, verkoopt Max zijn ziel aan de duivel in ruil voor magische kogels waarmee hij gegarandeerd raak zal schieten tijdens de competitie. “De thematiek van het pact met de duivel is van alle tijden”, zegt Equilbey. “Maar we hebben besloten de belachelijke schietwedstrijd – met nota bene een vrouw als trofee – met veel humor en overdrijving te behandelen.”

Paspoort LAURENCE EQUILBEY

Geboren: 1962,
Frankrijk

Instrument:
baton

Opleiding:
conservatoria van
Parijs, Wenen,
Londen en Stock-
holm

Carrière: opricht-
ster en dirigente
van kamerkoor
Accentus (1991)
en Insula
Orchestra (2012)

Prijzen: ridder in
het Legioen van
Eer (2008)

DAPPERE VROUW

Equilbey werkte tijdens de productie nauw samen met Compagnie 14:20, een artistiek gezelschap dat zich specialiseert in *nouvelle magie* door middel van licht, video-effecten en acrobatiek. “Het vernieuwen van de opera ligt volgens mij in een samenwerking met beeldende kunst, cinema, circus en dans. In visuele effecten dus, iets nieuws voor de ogen”, aldus Equilbey. Ze noemt *Der Freischütz*, waarin magie en geestverschijningen een grote rol spelen, “het bovennatuurlijke werk bij uitstek”. Om die reden gaf ze de ‘nieuwe magiërs’ van Compagnie 14:20 alle ruimte om haar productie te verrijken met mysterieuze projecties en ingenieuze vlieg-, spiegel- en verdwyntrucs. “Ook hebben we de gesproken teksten in de opera vaak ingekort”, vertelt ze, “omdat die in de originele versie heel lang zijn en voor de hedendaagse kijker niet altijd goed te volgen.”

Tevens werd de jacht, het centrale thema van de opera, vervangen door “een absurd balspel waar geen geweer aan te pas komt” en waarbij lichtgevende, door de lucht zwevende ballen een poëtische relatie aangaan met de ritmes en klanken van de muziek. De dirigente omschrijft zichzelf als “absoluut anti-jacht en heel militant als het gaat om dierenrechten”. Zelfs feminisme speelt een zekere rol in haar productie. “We gaven Agathe meer controle over haar lot. Normaal gesproken zit ze passief thuis op haar geliefde Max te wachten, maar wij lieten haar Max achterna gaan om hem te waarschuwen voor het gevaar. Ze wordt een dappere vrouw, een klokkenluider.”

Equilbeys favoriete scène in de opera is *Agathe’s cavatina*, een “simpele en tegelijk diepgaande” aria uit de derde akte. De dirigente is zeer te spreken over de Zuid-Afrikaanse sopraan Johanni van Oostrum die in haar productie de rol van Agathe vertolkt. “Haar frasen zijn zo lang, ze haalt nauwelijks adem en wordt gewichtloos.” Dat is toch ook een soort magie? «

The Freischütz Project – uit de opera van Carl Maria von Weber (cd/dvd)

Insula Orchestra en Accentus o.l.v. Laurence Equilbey m.m.v. Stanislas de Barbeyrac, Johanni van Oostrum, Vladimir Baykov, Chiara Skerath en Christian Immler
Erato, 0190295109547